

В.А. АНДРОНОВ

*д.т.н., проф., проректор з наукової роботи – начальник науково-дослідного
центру НУЦЗ України, м. Харків*

В.В. ГОРІНОВА

*к.н.держ.упр., старший науковий співробітник відділу організації
науково-дослідної роботи науково-дослідного центру, НУЦЗ України, м. Харків*

РІВЕНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ (ДОНЕЦЬКА ТА ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТІ)

*У статті проаналізовано проблеми, рівень організації та особливості реалізації
державного екологічного моніторингу в зоні проведення бойових дій, а саме, в Донецькій
та Луганській областях та визначено основні напрями державної екологічної політики,
які вимагають постійного удосконалення та відповідності сучасності*

Ключові слова: *державна екологічна політика, екологічний моніторинг,
систематизація та аналіз інформації, державний екологічний контроль, моніторингові
спостереження*

Актуальність проведення та організації державного екологічного моніторингу полягає в тому, що вдається своєчасно виявити основні проблеми, пов'язані з порушенням екологічного балансу. Всі природоохоронні заходи мають призначення не тільки контролювати стан навколишнього середовища, але і виявляти сліди забруднення, в цьому і полягає актуальність моніторингу навколишнього середовища. Одночасно з цим проводиться пошук шляхів для усунення наслідків забруднень. Для цього проводяться різні дослідження, в тому числі, і з використанням лабораторного обладнання [4].

З 2014 року на сході України в ході проведення бойових дій в Луганській та Донецькій областях створилася надзвичайна екологічна ситуація. Державні органи на

даній території мають можливість тільки на частковий державний екологічний моніторинг, а саме, аналіз та систематизацію інформації щодо стану навколишнього природного середовища.

Цілі Визначити ефективні та дієві напрямлення державного екологічного моніторингу в зоні проведення бойових дій.

Виклад основного матеріалу Державний екологічний моніторинг віднесено до компетенції державних структур і здійснюються в рамках єдиної системи державного екологічного моніторингу.

Державний екологічний моніторинг – це система спостережень, збору, обробки, передачі, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для винесення управлінських рішень. Залежно від призначення здійснюється загальний (стандартний), оперативний (кризовий) та фоновий (науковий) моніторинг навколишнього природного середовища [1; 2].

Вже третій рік поспіль на Сході України не тільки гинуть українці, але і з'явився ряд екологічних загроз, які пов'язані із забрудненням навколишнього природного середовища і знищенням заповідного фонду. Зараз дуже сильно потерпає природно-заповідний фонд, а саме, змінені природні форми ландшафту цієї території. У Донецькій і Луганській областях виявлено 33 точки в заповідних зонах, які постраждали під час проведення АТО.

Аналізуючи інформацію на офіційному сайті Міністерства екології та природних ресурсів України, негативний вплив військових дій на Сході України можна розділити на шість основних груп, а саме:

1) найбільш масштабним впливом є пожежі – 17% лісів і 24% степів в зоні АТО. У тому числі вогнем пошкоджено і ряд об'єктів природно-заповідного фонду: заповідника «Провальський степ», «Трехізбенська степ»;

2) деякі об'єкти прямо пошкоджені обстрілом: регіональні ландшафтні парки «Донецький кряж» і «Слов'янський курорт»;

3) на території низки заповідних територій побудовані окопи та інші фортифікаційні споруди;

4) на території регіонального ландшафтного парку «Донецький кряж» є інформація про поховання загиблих під час боїв за Савур-Могили. Враховуючи складні ґрунтові умови і ландшафт, поховання є неглибокими, а продукти розкладання тіл з часом потрапляють у місцеві річки;

5) користуючись відсутністю реального контролю на території окремих заповідних об'єктів почалася самовільна діяльність, яка порушує вимоги діючого екологічного законодавства України;

6) вкрай серйозні наслідки військового конфлікту принесла заповідним територіям, які мали адміністрації, втрачений персонал, напруження, документація та архіви заповідних установ [7].

Державний екологічний моніторинг на цих територіях майже не можливий. Але величезний внесок вносять громадські екологічні організації, які допомагають збирати інформацію щодо цих територій. Проаналізувавши законодавчі акти України можна дійти висновку, що нашою державою взагалі не передбачено в екстремальних ситуаціях проведення екологічного моніторингу, навіть оперативного, який в даній ситуації є єдиним і вкрай необхідним [3]. Державою також не передбачено проведення моніторингу навколишнього природного середовища ні з структурного, ні з фінансового сторін. В державному бюджеті зовсім не затверджено фінансових ресурсів, які направлені на виконання функцій щодо екологічної безпеки територій, де проводяться бойові дії. З точки зору структурних підрозділів також існують суттєві недоліки. Але на початку поточного року Міністерством екології та природних ресурсів в Україні було внесено пропозицію щодо змін у структурі, які враховують наявність та потребу у відповідальних особах за екологічний моніторинг в зоні АТО. У новій структурі Міністерства екології та природних ресурсів України буде передбачено кілька посад для фахівців, в обов'язки яких входить моніторинг екологічної ситуації в зоні АТО.

Висновки Здійснений аналіз щодо стану екологічної ситуації на територіях проведення бойових дій та визначений вкрай низький рівень організації державою екологічного моніторингу ставить за потрібне необхідність у проведенні інвентаризації пошкоджень, викликаних військовими діями, визначенні першочергових заходів для

збереження та відновлення існуючих територій, пошуку джерел фінансування, адже в існуючих умовах, коли всі ресурси спрямовані на захист нашої територіальної цілісності, нажалі кошти на вирішення екологічних проблем в зоні АТО Україною не передбачені [5; 6]. Затвердження нової структури та штатної чисельності міністерства є важливим напрямком в реалізації державного екологічної політики в області моніторингу цих територій, а після врегулювання ситуації і повернення частини Луганської та Донецької областей до контролю України відновлення там екологічної безпеки.

Список використаної літератури:

1. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]: Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-1>
2. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова ВРУ від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21 груд. 2010 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 3. – ст. 158.
4. Гетьман А. П. Правові засади екологічної безпеки в Україні на сучасному етапі / А. П. Гетьман // Пробл. глобалізації та геополіт. вектор розвитку України: зб. тез. (За матеріалами ХІХ Харк. політолог. читань). – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. – С. 27-29.
5. Дробноход М. І., Вольвач Ф. В., Дрюканов В. Г. та ін. Стійкий екологічно безпечний розвиток і Україна: Навч. посіб. – К., 2002. – 104 с.
6. Малишева Н. Р. Проблеми організаційно-правового забезпечення екологічної безпеки України / Н. Р. Малишева // Правова система України: історія, стан та перспективи: У 5 т. – Х. : Право, 2008. – Т. 4. Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права. – С. 220-235.
7. Призначення відповідальних осіб для моніторингу екологічного стану в зоні АТО [Електронний ресурс]: офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України – Режим доступу: www.menr.gov.ua